

**Борщевська І. М., к.с.-г.н., доцент; Ліхо О. А., к.с.-г.н., доцент;
Турчина К. П., к.с.-г.н., доцент; Буднік З. М., к.с.-г.н., доцент**
(Національний університет водного господарства та
природокористування, м. Рівне, i.m.borshevskia@nuwm.edu.ua)

ОЦІНКА ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ ДУБЕНЬСЬКОГО РАЙОНУ РІВНЕНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

У Дубенському районі нараховується всього 62 заповідних об'єкти загальною площею 4540,5 га, що становить 2,3% від площі ПЗФ області та 8,2% від площі об'єктів місцевого значення. Із них: заказників місцевого значення – 25, пам'яток природи місцевого значення – 12 та 2 загальнодержавного значення, заповідних урочищ – 21, парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва місцевого значення – 2.

Наведено результати досліджень структури об'єктів ПЗФ Дубенського району, визначено коефіцієнти заповідності та оцінено якісний склад ПЗФ району; визначено показник щільності об'єктів ПЗФ на території Дубенського району; наведено характеристику та здійснено оцінку стану заказників та пам'яток природи місцевого значення, заповідних урочищ Дубенського району. Запропоновані рекомендації щодо збереження заповідних територій та їх біорізноманіття.

***Ключові слова:* природно-заповідний фонд; біорізноманіття; заказник місцевого значення; пам'ятка природи місцевого значення; заповідне урочище; рівень заповідності; показник щільності об'єктів ПЗФ.**

Постановка проблеми. Із збільшенням антропогенного навантаження на довкілля зростає роль територій та об'єктів природно-заповідного фонду (ПЗФ) як для біосфери, так і для суспільства. Зрозуміло, що жодна природоохоронна територія не може реалізувати всю різноманітність функцій.

Одним з найважливіших напрямів охорони навколишнього природного середовища є забезпечення ведення збалансованої та сталої політики в сфері заповідної справи, збереження ландшафтного та біологічного різноманіття, функціонування та відтворення територій

та об'єктів природно-заповідного фонду, інших особливо охоронюваних територій, розбудови на їх основі національної екологічної мережі.

Важливим заходом, спрямованим на збереження ландшафтного та біологічного різноманіття, через ефективність функціонування і репрезентативність природних комплексів у складі ПЗФ та національної екомережі, є процес постійного пошуку нових природних територій та об'єктів, що потребують охорони, та розширення вже існуючих.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Світова і національна природоохоронна практика свідчить, що гарантією забезпечення збалансованого землекористування, збереження унікальних і типових природних ландшафтів та скорочення темпів втрати біорізноманіття є створення науково обґрунтованої мережі природоохоронних територій як базового елементу екологічно збалансованого соціально-економічного розвитку окремих регіонів і всієї країни [1].

Найбільш актуальною політикою у сфері збереження біологічного різноманіття є формування Пан'європейської екологічної мережі (PEEN). Вона представляє собою концептуальну структуру формування загальноєвропейської екологічної мережі, яка створюється з метою посилення екологічної пов'язаності всієї Європи шляхом покращення взаємодії природоохоронних стратегій, планування землекористування та розвитку міської та сільської місцевості на всіх рівнях. Ця політика розглядається як основний напрям реалізації стратегії збереження біологічного та ландшафтного різноманіття, яка націлена на інтеграцію територій, що охороняються. З цією метою були розроблені міжнародні критерії і стандарти (Я. П. Дідух, Ю. Р. Шеляг-Сосонко, 2001) [2].

Відповідно до положень Конвенції про охорону біологічного різноманіття 1992 року як ключового міжнародного документу під біологічним різноманіттям розуміють різноманітність живих організмів з усіх джерел, включаючи, серед іншого, наземні, морські та інші водні екосистеми і екологічні комплекси, частиною яких вони є; це поняття включає в себе різноманітність у межах виду, між видами і різноманіття екосистем [3].

Вперше поняття «об'єкта природно-заповідного фонду» було запроваджено у законі «Про охорону навколишнього природного середовища» у 1991 році [7]. Важливим кроком стало також прийняття Закону «Про природно-заповідний фонд України» у червні 1992 року

[5]. Режим територій та об'єктів природно-заповідного фонду встановлюється відповідно до Закону з урахуванням їх класифікації та цільового призначення. Відповідно Законом України «Про екологічну мережу» (1992 р.) регулюються формування, збереження, використання та розбудова екологічної мережі [6].

Дослідження природно-заповідних об'єктів території Рівненської області з географічних та екологічних позицій відображено в публікаціях Т. Л. Андрієнко, Г. М. Антонової, А. І. Барбарича, Є. М. Брадїса, Ю. М. Грищенка, В. М. Гуйдаша та інших вчених [7–9].

Вивченню проблем лісокористування на теренах Рівненської області присвячено публікації Т. Л. Андрієнко, Г. Н. Антипової, А. В. Єршової (1988), І. М. Коротуна (1996), А. Бідюка (2008). Здебільшого вони стосуються заповідних об'єктів на території області в цілому, а сучасний стан ПЗФ та лісів в межах окремих адміністративних районів досі залишаються мало вивченими [10].

Актуальність роботи обумовлюється тим, що нами досліджується ПЗФ Дубенського району Рівненської області, який утворений у 2020 році і включає природно-заповідні об'єкти чотирьох адміністративних районів, що були окремими адміністративними одиницями до відповідних змін.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи була оцінка ПЗФ Дубенського району Рівненської області як складової частини обласного ПЗФ та пропозиція заходів, спрямованих на збереження біорізноманіття та оптимізації стану об'єктів заповідання.

У процесі роботи було використано методи системного аналізу, статистично-аналітичної обробки даних, екологічного аналізу, а також польові спостереження й обстеження та маршрутний метод.

Матеріалами для роботи стали польові дослідження, які проводилися маршрутним методом у травні 2020 року – жовтні 2021 року на території Дубенського району Рівненської області.

Було визначено стан об'єктів ПЗФ району, при цьому аналізували дані щодо їх категорії, типу, площі, місцезнаходження, наявності нормативно-правового акта про створення заповіданого об'єкта, його рекреаційної цінності та сучасного стану. За «Переліком територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення Рівненської області станом на 01.01.2019 року» був складений перелік об'єктів ПЗФ. Уточнення назв рослинних об'єктів проводилося за визначником рослин за стандартною методикою [11].

Для дослідження лісів району нами використано статистичну звітність лісогосподарських підприємств [12], картографічні матеріали лісовпорядкування, топографічні карти та власні польові спостереження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дубенський район був утворений відповідно до постанови Верховної Ради України № 807-ІХ від 17 липня 2020 року. До його складу увійшли Радивилівський, Демидівський, Млинівський райони. Адміністративний центр – місто Дубно. Площа складає 3314,5 км² (16,4% від площі області), населення – 169,1 тис. осіб. В межах району знаходяться 19 територіальних громад.

Відповідно до переліку територій та об'єктів природно-заповідного фонду загальнодержавного та місцевого значення Рівненської області станом на 01.09.2020 р. у Дубенському районі нараховується всього 62 заповідних об'єкти загальною площею 4540,5 га, що становить 2,3% від площі ПЗФ області та 8,2% від площі об'єктів місцевого значення. В результаті проведених досліджень було встановлено структуру ПЗФ району за категорією об'єктів, їх типом та площею. Дані, що характеризують структуру ПЗФ району, представлено у табл. 1 та рис. 1, 2.

Таблиця 1

Об'єкти ПЗФ Дубенського району Рівненської області

№ з/п	Категорія об'єкта	Тип	Кількість	Площа, га
1.	Заказники місцевого значення	ботанічний	9	1334,7
		лісовий	1	192,0
		ентомологічний	4	82,0
		гідрологічний	7	1262,0
		геологічний	2	1248,0
		орнітологічний	2	41,3,0
Всього			25	4160,0
2.	Пам'ятки природи: місцевого значення;	комплексна	2	1,3
		ботанічна	10	24,1
	загально-державного значення	ботанічна	1	37,2
		зоологічна	1	13,0
Всього			14	75,6
3.	Заповідні урочища	лісове	17	231,1
		болотне	4	32,8
Всього			21	263,9

продовження табл. 1

4.	Парк-пам'ятка садово-паркового мистецтва місцевого значення	2	41,0
Всього		2	41,0
Всього по району		62	4540,5

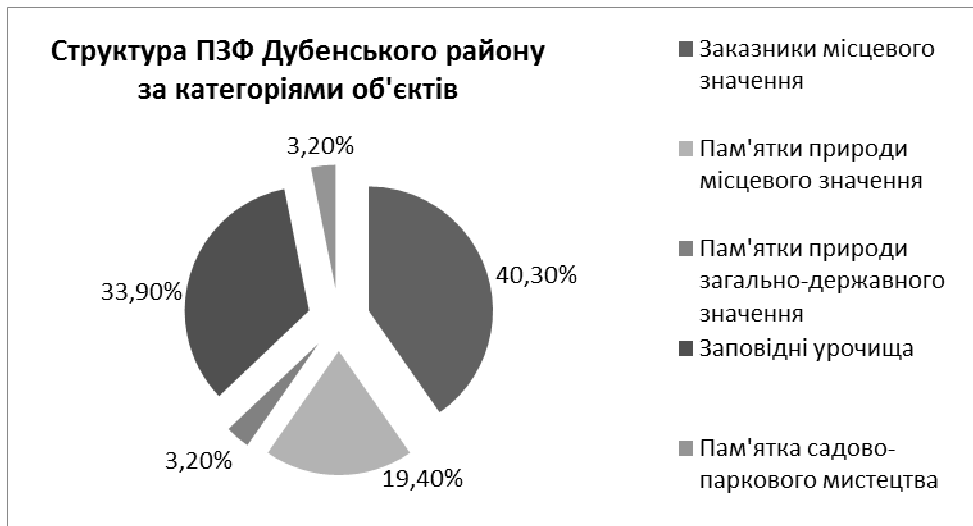

Рис. 1. Структура ПЗФ Дубенського району (за категоріями об'єктів)

Рис. 2. Структура ПЗФ Дубенського району (за площею)

Аналіз даних показує, що в межах Дубенського району найбільш розповсюджені заказники місцевого значення – 40,3% від загальної кількості об'єктів ПЗФ та заповідні урочища – 33,9%, які відповідно мають і найбільшу площу.

Заказники місцевого значення Дубенського району поділяються на шість типів: ботанічний (9 об'єктів – 36%), лісовий (1 об'єкт – 4%), ентомологічний (4 об'єкти – 16%), гідрологічний (7 об'єктів – 28%), геологічний (2 об'єкти – 8%), орнітологічний (2 об'єкти – 8%); пам'ятки природи місцевого значення – два типи: комплексний тип (2 об'єкти – 17%) та ботанічний (10 об'єктів – 83%); пам'ятки природи загальнодержавного значення – два типи: ботанічний (1 об'єкт) та зоологічний (1 об'єкт). Заповідні урочища представлені двома типами: лісовий (17 об'єктів – 81%) та болотний (4 об'єкти – 19%).

До найбільш відомих заказників місцевого значення Дубенського району належать: «Урочище “Солонівське”», «Немирівський ліс», «Мізоцький кряж», «Урочище “М'ятин”», «Урочище “Хрінники”». Пам'ятки природи місцевого значення в Дубенському районі представлені такими об'єктами, як «Дерево гледичії», «Дуб Діонісія Міклера», «Печений Віл». До заповідних урочищ Дубенського району належать: «Козацькі могили», «Гора «Красна», «Олександрівка», «Урочище «Смордва», «Урочище “Маївка”». На території району розташовано два парки пам'ятки садово-паркового мистецтва – «Острожецький» та «Млинівський». В межах ПЗФ Дубенського району розповсюджені рослини, занесені до Червоної книги України, що робить ці території ще більш цінними (табл. 2).

Таблиця 2

Види рослин на території Дубенського району, що занесені до Червоної книги України

Назва виду	Назва об'єкта
Коручка чемерниковидна <i>Epipactis helleborine</i>	Заказник місцевого значення «Урочище “Ситенське”»; заповідне урочище; «Гора “Красна”»; пам'ятка природи загальнодержавного значення «Урочище “Хвороща”»
Зозуліні черевички справжні <i>Cypripedium calceolus</i> L.	Заказник місцевого значення «Михайлівський»
Лілія лісова <i>Lilium martagon</i>	Заказник місцевого значення «Михайлівський», заказник місцевого значення «Урочище “Савчуки”»

продовження табл. 2

Гудайєра повзуча <i>Goodyera repens</i>	Заказник місцевого значення «Немирівський ліс»
Баранець звичайний <i>Huperzia selago</i>	Заказник місцевого значення «Немирівський ліс»
Коручка темно-червона <i>Eriactis atrorubens</i>	Заповідне урочище «Гора “Красна”»
Булатка червона <i>Cephalanthera rubra</i>	Заповідне урочище «Гора “Красна”»
Осока Девелла <i>Carex davalliana</i>	Заповідне урочище; «Урочище “Пустиця”»; Заповідне урочище «Козацькі могили»; Заказник місцевого значення «Урочище “Бережани”»
Товстянка звичайна <i>Pinguicula vulgaris</i>	Заповідне урочище «Козацькі могили»
Пальчатокорінник травневий <i>Dactylorhiza majalis</i>	Заказник місцевого значення «Урочище “Бережани”»; Заповідне «Урочище “Майівка”»
Горицвіт весняний <i>Adonis vernalis</i>	Заказник місцевого значення «Квітуха гора»; Пам'ятка природи місцевого значення «Печений Віл»
Вовче лико пахуче <i>Daphne sneorum</i>	Заказник місцевого значення «Квітуха гора»
Відкасок татарниколистий <i>Carlina onopordifolia</i>	Заповідне «Урочище “Смордва”»
Меч-трава болотна <i>Cladium mariscus</i>	Заповідне «Урочище “Війницьке”»
Цибуля ведмежа <i>Allium ursinum</i>	Заповідне урочище «Ділянка ясеневого лісу»
Підсніжник білосніжний <i>Galanthus nivalis</i>	Заповідне урочище «Ділянка ясеневого лісу»
Гніздівка звичайна <i>Neottia nidus-avis</i>	Заказник місцевого значення «Урочище “Хрінники”»

Отже, на території Дубенського району нараховується 17 видів рідкісних рослин, занесених до Червоної книги України та один представник світу комах – Махаон (*Papilio machaon*), який зустрічається у заказнику місцевого значення «Нараївський» та заповідному урочищі «Гора “Цимбал”».

Для забезпечення екологічного збалансованого розвитку, збереження популяцій видів рослин і тварин в Рівненській області створена та існує мережа природно-заповідного фонду, до якої станом на 20

01.09.2020 року віднесено 317 територій та об'єктів загальною площею 203,6 тис. га, що складає 10,16% від загальної площі області, в тому числі 28 об'єктів загальнодержавного значення площею 90,3 тис. га і 289 об'єктів місцевого значення площею 113,3 тис. га.

Як вже зазначалося, згідно з Постановою Верховної Ради «Про утворення та ліквідацію районів», у Рівненській області утворили 4 райони: Вараський, Дубенський, Рівненський та Сарненський. Нами виконано аналіз розподілу об'єктів ПЗФ по адміністративних районах області. При цьому враховувалися показники: площа адміністративних районів, % від загальної площі області; площа об'єктів ПЗФ, % від площі адміністративного району. Для встановлення рівня заповідності в адміністративних районах, ми проводили порівняння отриманих значень з середнім по області показником (10,16%) Результати проведеного аналізу наведено на рис. 3.

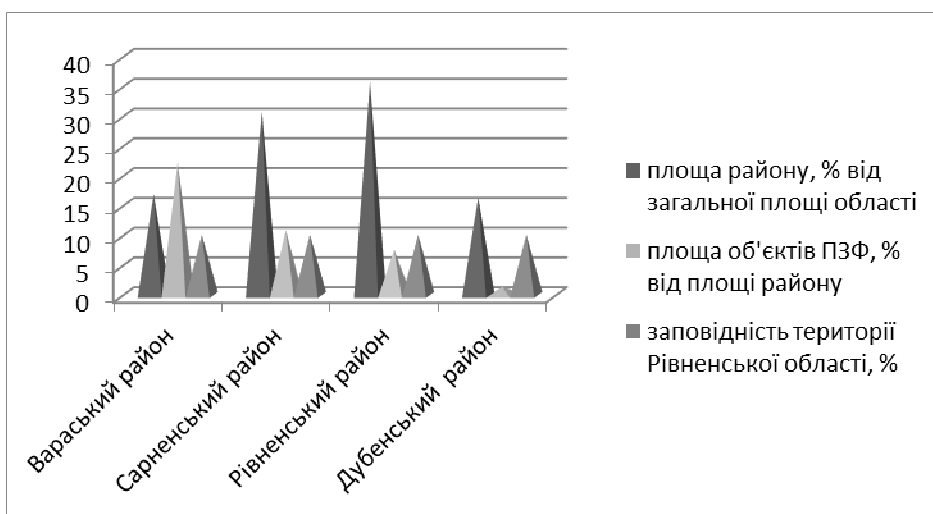

Рис. 3. Розподіл об'єктів ПЗФ по адміністративних районах Рівненської області

Аналіз отриманих у процесі дослідження результатів показує, що відсоток ПЗФ на території Дубенського району є найнижчим в області – 1,4% від площі району, яка складає 3314 км². Слід відмітити, що площа території Вараського району – 3382 км², а заповідних територій – 22,3%. Це обумовлено як природними особливостями, так і рівнем господарського освоєння територій цих районів.

Оцінювання мережі ПЗФ Дубенського району Рівненської області вимагає аналізу наявних природно-заповідних об'єктів у системі адміністративного та природного ранжування. Для оцінки ПЗФ Дубенського району нами використовувалися такі показники:

- загальна кількість природно-заповідних територій та об'єктів;
- загальна площа природно-заповідного фонду певної території;
- показник щільності об'єктів ПЗФ на території;
- відсоток заповідності території;
- якісний склад території ПЗФ.

Таблиця 3

Оцінка ПЗФ Дубенського району Рівненської області

№ з/п	Показники для оцінки ПЗФ	Одиниці виміру	Значення	Оцінка (рівень)
1	Загальна кількість природно-заповідних територій та об'єктів, $N_{\text{заг.}}$	шт.	62	високий
2	Загальна площа природно-заповідного фонду, $S_{\text{заг.}}$	га	4540,5	-
3	Щільність об'єктів ПЗФ на території	шт./км ²	1,9	середній
4	Заповідність території ($S_{\text{з.т.}}$)	%	1,4	низький
5	Якісний склад території ПЗФ (кількість категорій об'єктів)		4	задовільний

Аналіз результатів оцінювання, наведених у таблиці показує, що показник щільності об'єктів ПЗФ на території Дубенського району складає 1,9, що є значно вищим за середнє по Україні значення (1,08). Для території Дубенського району відсоток заповідності становить 1,4%, заповідність оцінюється як низька (1 бал).

Якісний склад території ПЗФ оцінювався за п'ятибальною шкалою: 1 бал – низький (1–2 категорії ПЗФ), 2 бали – задовільний (3–4 категорії ПЗФ), 3 бали – достатній (5–6 категорій ПЗФ), 4 бали – високий (7–8 категорій ПЗФ), 5 балів – дуже високий (9–11 категорій ПЗФ). За наявності чотирьох категорій об'єктів ПЗФ на території Дубенського району, якісний склад оцінюється як «задовільний» (2 бали) [13].

Висновки. Встановлено, що відсоток ПЗФ на території Дубенського району є найнижчим у Рівненській області, щільність об'єктів

ПЗФ на території району є значно вищою від середньої по Україні, заповідність оцінюється як «низька». Незважаючи на наявність наукових розробок вітчизняних та зарубіжних учених, залишаються маловивченими питання оцінки стану і збереження біорізноманіття, важливості об'єктів природо-заповідного фонду, а населення мало інформовано про необхідність збереження унікальних ландшафтів та рідкісних представників флори та фауни.

В зв'язку з цим, для збереження біорізноманіття та оптимізації стану природно-заповідного фонду Дубенського району Рівненської області вважаємо за доцільне:

- формувати екологічну культуру та свідомість у населення шляхом організації науково-практичних і природоохоронних заходів, залучати до природоохоронної діяльності та співпраці науковців, працівників відповідних установ і організацій, представників засобів масової інформації та молодь з метою популяризації заповідної справи в районі;

- розробити та облаштувати туристичні, екологічно-пізнавальні та навчальні маршрути, екологічні стежки, що дозволить також збільшити рекреаційний потенціал району;

- збільшити фінансування установ, в підпорядкуванні яких знаходяться пам'ятки природи, для покращення їх стану (для заповідного дерева, наприклад пломбування тріщин, спорудження огорож, встановлення підпорок під аварійні скелетні гілки тощо);

- забезпечити упорядкування діючих звалищ твердих побутових відходів, провести паспортизацію місць видалення відходів;

- здійснювати контроль за наявними непридатними до використання засобами захисту рослин та місцями їх зберігання.

Практичне значення отриманих результатів дослідження полягає у систематизації даних щодо природно-заповідних об'єктів на території Дубенського району Рівненської області, який був утворений відповідно до постанови Верховної Ради України від 17 липня 2020 року.

1. Формування екологічної мережі та розвиток природно-заповідної справи в Україні / Томіхін М., Канцурак В., Іваненко І., Колмаз Ю., Фишко Н., Сторожук А. *Землепорядний вісник*. 2012. № 3. С. 23–29. **2.** Мовчан Я. І., Шеляг-Сосонко Ю. Р. Збереження біорізноманіття України : друга нац. доп. Київ : Хімджест, 2003. 110 с. **3.** Міжнародна конвенція про охорону біологічного різноманіття 1992 р. **4.** Про охорону навколишнього природного середови-

ща : Закон України від 26 червня з 1991 р. № 1268-ХП з подальшими змінами. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (дата звернення: 09.10.2021). **5.** Про природно-заповідний фонд України : Закон України від 16.06.1992 № 2456-ХП. Верховна Рада України. **6.** Про участь України в Конвенції про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення, головним чином як середовище існування водоплавних птахів : Закон України від 29.10.1996 р. № 437. *Верховна Рада України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 09.10.2021). **7.** Андрієнко Т. Л., Антонова Г. М., Єршова А. В. Край лісів та імливих боліт. Львів : Каменяр, 1988. 86 с. **8.** Грищенко Ю. М. Основи заповідної справи : навч. посіб. Рівне : РДТУ, 2001. 241 с. **9.** Грищенко Ю. М., Якимчук А. Ю. Природно-заповідні території та об'єкти лісового фонду (організація, охорона, управління) : довідник. Рівне : Волин. обереги, 2007. 144 с. **10.** Гавришок Б., Дем'янчук П., Саленко І. Конструктивно-географічний аналіз лісгосподарського землекористування Радивилівського району Рівненської області. *Наукові записки* : зб. наук. праць. 2016. Вип. 1. С. 276–283. **11.** Морозюк С., Протопопова В. Трав'янисті рослини України : атлас-визначник. Тернопіль : Навчальна книга «Богдан», 2007. 216 с. **12.** Таксаційний опис Радивилівського лісництва ДП «Дубенський лісгосп» Рівненської області. Ірпінь, 2009. 32 с. **13.** Социально-экологическая значимость природно-заповедных территорий Украины / Андриенко Т. Л., Плюта П. Г., Прядко Е. И., Каркуциев Г. Н. Киев : Наукова думка, 1991. 160 с.

REFERENCES:

1. Formuvannya ekolohichnoi merezhi ta rozvytok pryrodno-zapovidnoi spravy v Ukraini / Tomikhin M., Kantsurak V., Ivanenko I., Kolmaz Yu., Fyshko N., Storozhuk A. *Zemlevporiadnyi visnyk*. 2012. № 3. S. 23–29. **2.** Movchan Ya. I., She-liah-Sosonko Yu. R. Zberezhennia bioriznomanittia Ukrainy : druha nats. dop. Kyiv : Khimdzhest, 2003. 110 s. **3.** Mizhnarodna konventsiiia pro okhoronu biolohichnoho riznomanittia 1992 r. **4.** Pro okhoronu navkolyshnoho pryrodnoho seredovyscha : Zakon Ukrainy vid 26 chervnia z 1991 r. № 1268-KhP z podalshymy zminamy. *Verkhovna Rada Ukrainy.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12#Text> (data zvernennia: 09.10.2021). **5.** Pro pryrodno-zapovidnyi fond Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 16.06.1992 № 2456-KhP. Verkhovna Rada Ukrainy. **6.** Pro uchast Ukrainy v Konventsii pro vodno-bolotni uhiddia, shcho maiut mizhnarodne znachennia, holovnym chynom yak seredovysheche isnuvannia vodoplavnykh ptakhiv : Zakon Ukrainy vid 29.10.1996 r. № 437. *Verkhovna Rada Ukrainy.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437/96-%D0%B2%D1%80#Text> (data zvernennia: 09.10.2021). **7.** Andriienko T. L., Antonova H. M., Yershova A. V. Krai

lisiv ta imlystykh bolit. Lviv : Kameniar, 1988. 86 s. **8.** Hryshchenko Yu. M. Osnovy zapovidnoi spravy : navch. posib. Rivne : RDTU, 2001. 241 s. **9.** Hryshchenko Yu. M., Yakymchuk A. Yu. Pryrodno-zapovidni terytorii ta obiekty lisovoho fondu (orhanizatsiia, okhorona, upravlinnia) : dovidnyk. Rivne : Volyn. oberehy, 2007. 144 s. **10.** Havryshok B., Demianchuk P., Salenko I. Konstruktyvno-geohrafichniy analiz lisohospodarskoho zemlekorystuvannia Radyvylivskoho raionu Rivnenskoï oblasti. *Naukovi zapysky* : zb. nauk. prats. 2016. Vyp. 1. S. 276–283. **11.** Moroziuk S., Protopopova V. Travianyisti roslyny Ukrainy : atlas-vyznachnyk. Ternopil : Navchalna knyha «Bohdan», 2007. 216 s. **12.** Taksatsiinyi opys Radyvylivskoho lisnytstva DP «Dubenskyi lishosp» Rivnenskoï oblasti. Irpin, 2009. 32 s. **13.** Sotsialno-ekologicheskaya znachimost prirodno-zapovednyih terytoriy Ukrainy / Andrienko T. L., Plyuta P. G., Pryadko E. I., Karkutsiev G. N. Kiev : Naukova dumka, 1991. 160 s.

Borshchevska I. M., Candidate of Agricultural Sciences (Ph.D.), Associate Professor; Likho O. A., Candidate of Agricultural Sciences (Ph.D.), Associate Professor; Turchyna K. P., Candidate of Agricultural Sciences (Ph.D.), Associate Professor; Budnik Z. M., Candidate of Agricultural Sciences (Ph.D.), Associate Professor (National University of Water and Environmental Engineering, Rivne)

ASSESSMENT OF THE NATURAL RESERVE FUND OF THE DUBNO DISTRICT OF THE ROVENSK REGION

In the Dubno district, there are only 62 protected objects, with a total area of 4540.5 hectares, which is 2.3% of the area of the NRF region and 8.2% of the area of objects of local importance. Of these: nature reserves of local importance – 25, natural monuments of local importance – 12 and 2 of national importance, nature reserves – 21, parks-attractions of landscape gardening art of local importance – 2.

The results of studies of the analysis of the structure of objects of the NRF of the Dubno district are given, the coefficient of the protected area of the area (percentage of the reserve) is determined, which is 1.4%. The reserve is assessed as low (1 point). The qualitative composition of the NRF of the region was assessed. In the presence of three categories of NRF objects, the qualitative composition is assessed as satisfactory (2 points). The index of the density of NRF objects on the territory of the district was determined – 1.9 objects per

100 km², which is significantly higher than the average for Ukraine (1.08). The characterization and assessment of the state of wildlife sanctuaries and natural monuments of local importance, nature reserves of the Dubno region are given.

To preserve biodiversity and optimize the state of the nature reserve fund of the Dubno region, we suggested paying more attention to the popularization of the reserve management in the region, to form the ecological culture and consciousness of the population by organizing scientific, practical, and environmental measures; increase funding for institutions in charge of natural monuments to improve their condition (for a bequeathed tree, for example, filling cracks, building fences, installing supports for emergency skeletal branches, etc.). It is proposed to lay and arrange tourist, ecologically educational and educational routes, ecological paths.

Keywords: nature reserve fund; biodiversity; a nature reserve of local importance; a natural monument of local importance; a reserved tract; a reserve level; an indicator of the density of NRF objects.

**Борщевская И. М., к.с.-х.н., доцент; Лихо О. А., к.с.-х.н., доцент;
Турчина К. П., к.с.-х.н., доцент; Будник З. М., к.с.-х.н., доцент**
(Национальный университет водного хозяйства и
природопользования, г. Ровно)

ОЦЕНКА ПРИРОДНО-ЗАПОВЕДНОГО ФОНДА ДУБЕНСКОГО РАЙОНА РОВЕНСКОЙ ОБЛАСТИ

В Дубенском районе насчитывается всего 62 заповедных объекта, общей площадью 4540,5 га, что составляет 2,3% от площади ПЗФ области и 8,2% от площади объектов местного значения. Из них: заказников местного значения – 25, памятников природы местного значения – 12 и 2 общегосударственного значения, заповедных урочищ – 21, парки-достопримечательности садово-паркового искусства местного значения – 2.

Приведены результаты исследований анализа структуры объектов ПЗФ Дубенского района, определен коэффициент заповедности района (процент заповедности), который составляет 1,4%. Заповедность оценивается как низкая (1 бал). Оценен качественный

состав ПЗФ района. При наличии четырех категорий объектов ПЗФ качественный состав оценивается как удовлетворительный (2 бала). Определен показатель плотности объектов ПЗФ на территории района – 1,9 объекта на 100 км², что значительно выше среднего по Украине (1,08). Приведена характеристика и проведена оценка состояния заказников и памятников природы местного значения, заповедных урочищ Дубенского района.

Для сохранения биоразнообразия и оптимизации состояния природно-заповедного фонда Дубенского района нами было предложено больше внимания уделять популяризации заповедного дела в районе, формировать экологическую культуру и сознание у населения путем организации научно-практических и природоохранных мероприятий; увеличить финансирование учреждений, в ведении которых находятся памятники природы, для улучшения их состояния (для завешанного дерева, например, пломбирование трещин, сооружение заборов, установка подпорок под аварийные скелетные ветви и т.д.). Предлагается прокладка и обустройство туристических, экологически-познавательных и учебных маршрутов, экологических троп.

Ключевые слова: природно-заповедный фонд; биоразнообразие; заказник местного значения; памятник природы местного значения; заповедное урочище; уровень заповедности; показатель плотности объектов ПЗФ.
